ፍኖተካርታ

ምን አድርገን የት እንደርሳለን ?

1. መግቢያ

አርበኞች ግንቦት 7 በኢህአዴግ ውስጥ የለውጥ እንቅስቃሴ ከተጀሚረ ጀምሮ የሀገሪቱን ሁኔታ እየተከታተለ የራሱን ግምግማሲያደርግ ሞጥቷል። ለውጡሊቀለበስ ይችላል ወይንስ ጥገናዊ ሊሆን ይችላል ወይንስ ስር ነቀል ሊሆን ይችላል? የሚሉ የቢሆንስ ጥያቄዎች በማነሳት እያንዳንዱ ቢሆንስ የማካካት እድል ቢያገኝ ማዘዙ ምን ይሆናል የሚለውን እይታውን በዝርዝር አስቀምጦነበር።

በሂደትም ለውጡ የሚቀለበስ ማለትም በወያኔ የበላይነት ኢህአዴግን ማስቀጠል የሚይችል፣ በጥገናዊ ለውጥየኢህአዴግ እድሜለማራዘምየሚኮር ሳይሆን ስር ነቀል እየሆነ የማካእንደሆነ የለውጡን ሂደትገምግሞየደረሰበት ሞደምደሚያ ሆኗል.። በዚህ ሞደሞደሚያ ላይ ተማክሮቶ፣ በሀገር ወስጥ የተፈጠረው ለውጥ አግ7 የአሜጽን ትግልንና ህቡዕነተን ሰርዞ፣ በሀገር ወስጥ በይፋ ህጋዊ ድርጅት ሆኖ መንቀሳቀሰን የሚያስችል ነውየሜል ውሳኔ እንዲወስን አብቅቶታል። በሚሆኑምበሀገር ቤት ህጋዊ ድርጅት ሆኖ የሚንቀሳቀስበትን ሁኔታ ከሞላ ጎደል እያሟላ ነው። እንደ ድርጀት ንቅናቄው ምን ይሆናል፣ በሀገር ቤት ለመንቀሳቀስ የሚያስችሉ ሥራዎች ምንድን ናቸው፣ የማሰሉ ከድርጅቱ ጋር ቀጥተኛ ትስስር ያላቸውን የፖለቲካ ፍልስፍና የድርጅት ቅርጽ ወዘተ የማሰሉ ጥያቄዎችን እያነሳ ምላሻቸው ከሞላ ጎደል ለማጠት ሞክራ አድርጓል። ነገር ግን ንቅናቄው በዋንኛነት የጎደለውና ትኩረት ሰጥቶ ያልሠራው ሆኖም በጣም አስፈላጊና ከባዱ ሥራ፣ ምክቀለቀሉ የወጣውን ሀገራዊ ሁኔታ በቅጡበሞሚሞ ንቅናቄውበእንዲህ አይነቱ ምክቅልቅል ውስጥ ድርጅታዊ ጀልባውን በሞቅዘፍ ከታለሞውየፖለቲካ ወደብእንዴት ይደርሳል የሚለውን ነው።

ይህ ጥያቄ አግ7 ምን ለማሥራት አቅዷል ባሻገር ሀገራችን የት ደርሳ ሞት እንፈልጋለን፤ ምን ብናደርግ ነውየምንፈልገውቦታ የምትደርሰው፤ እንዴት ነውእዚያ የምትደርሰው ወደሚሉ ጥልቅና ውስብስብ ጥያቄዎች ሞሽገገር ነው።

አሁን የምንገኘው ወያኔ የሀገሪቱን ተቋማት ተጠቅሞለውጥ ሞቀልበስ የሞቹልበት አቅሙ የተሟጠጠበት፤ ሆኖም ግን በጁ ያስገባውንሃብት፣ ሞሣሪያና እንዲሁም ለጥፋት ሊገለግልበት የሚያስችለውን የሰለጠነ የሰውኃይል በማከቀምሰላምሚፍረስ በሞቹልበት ወቅት ውስጥነው።

አሁን የምንገኝበት ሁኔታ ከሞላ ጎደል በሚከተሉት ነጥቦች መግለጽ ይቻላል

1. በሕዝብና በሀገር ላይ ከፍተኛ ግፍ የፈጸሙ ምዘበራ ያካሄዱ ግለሰቦች በደል በፈጸማት አካባቢና ሕዝብ ሥልጣን ያለምንምስጋት በነጻነት የሚሟሟሉበትን ሁኔታ ተፈጥሯል። ። የለውጡተቃዋሚዎች እሰከ ጥርሳቸውየታጠቁትን ትጥቅ አልፈቱም።
2. በሀገር ውስጥ ሰላምና ሚጋጋትን ሚጋገጥ፤ ህግ ማስከበርም ሆነ ማስፈጸም አልተቻለም፤ መንግሥታዊ የአስተዳደር አቅም፡ በተለይ በዝቅተኞቹ መንግሥታዊ የአስተዳደር እርከኖች ተዳክሟል።
3. የኢኮኖሚእንቅስቃሴን ለማበረታታት የሚወሰኑ እርጋታ የለም፤ የውጭምንዛሬና የጥሬ እቃ አቅርቦት እጥረት አለ፤ የዋጋ ግሽበትና የመሠረታዊ ሸቀጦች እጥረት ይታያል፤ የኃይልና የኔትዎርክ መቆራረጥ ተባብሷል። የኢኮኖሚውባለበት ሚገጥ ወይም ወደኋላ መንሸራት ማነበራዊ ችግሮችን ያባብሰል። ድህነትና ሥራ አጥነት ለፖለቲካ ቀውስ ምቹ ሁኔታዎችን በመፍጠር ለሰላምና ሚጋጋት እንቅፋቶች ይሆናሉ።
4. ሀገራችን በየአቅጣጫው "እኔ እኔ ብቻ" የሚሉ ተዋናዎች የበዙባት ሆኗል። ሁሉም በየፊናውየሚፎክበትና የሚከንፍበትን፣ እራሱ ኢህአዴግ ሳይቀር ድርጅታዊ ፖለቲካው ምን እንደሆነ፣ እንደ አንድ ድርጀት መቀጠል ወይምአለመቀጠሉ በውል ያልለየበትን፤ በተቃዋሚውጎራምማነ ከማነ ሊጣመር፣ ሊዋሃድ ወይምሊሰለቅ እንደሚቻል ያልጠራበት፤ ከነባሮቹ ወደ መኖ የሚከጉ የፖለቲካ ድርጅቶች ላይ ምን እንደሚፈልጉ እንኳን የማያውቁ አዳዲስ ድርጅቶች የሚፈጠሩበት፤ ፖለቲካ ድርጅት ማቆም የድርጅትና የመንግሥት ባለስልጣን ሚሆን በአቋራጭጥቅም ማግኛ ጥቅም ማግበስበሺያ እንደሆነ የተረዱ በሚሊዮኖች የሚቆጠሩ ዜጎች የፖለቲካ ተሳትፏቸው ከግል ጥቅም ማ ጽርየማቃኑበትን፣ በሀገርና በክልል ስሜቶች ማህል ከፍተኛ መሳሳብየተፈጠረበት፣ ያልተረጋጋ ሀገራዊ ፖለቲካ ውስጥእንገኛለን።
5. የፖለቲካ ማብቶች ሰፍተዋል፤ የሚዲያ ተቋማት ተበራክተዋል፤ ለመገር የፈለገ ሁሉ ሚይክ ያገኛል። ማነበራዊ ሚድያውበግልና በቡድን ተደራጀተውከቅዱስ እስከ እርኩስ የሚርሱመልእክቶች ማስተላላፊያ በሚሆኑ እውነትን ከሃሰት መለየት እጅግ አስቸጋሪ የሆነበት ወቅት ላይ እንገኛለን። የሚዲያው ነፃነት የሚያስደስት ቢሆንም ሕዝብበወሸንብር ውሎ ሚደርን የኑሮውገጽታ እየሆነ ነው። ከመንግሥት የሚጃ ተቋማት እውነት ማስማት መጀሙ ከፍተኛ አድናቆት ሊሰጠውየሚገባ ሀቅነው።

በዚህ ትርምስና አለሚጋጋት በሞላውሁኔታምን አድርጎ የት መድረስ እንደሚፈልግ ግልጽ የሆነ ፍኖተ ካርታ በይፋ ያስተዋወቀ አንድም ድርጅት የለም። ይህን ሀቅ በድፈረት መገር ያስፈልጋል። ፍኖተ ካርታ የሌላቸውበስም ብቻ ድርጅት የሆኑት በርካታ ጥቃቅን

ድርጅቶች ብቻ ሳይሆኑ ከሌሎች ድርጅቶች ጋር ሲወዳደሩ አንጻራዊ አቅም ያላቸውን እንደኛ ያሉትን ምድርጅቶችን ምያካትታል።

ካለንበት ውጥንቀጡ የወጣ ሁኔታ ተነስተን በሰላምና በእርጋታ ላይ የተማከረ ዴሞክራሲያዊ ማህበረሰብ እንዴት እንገነባለን? በሂደቱ የሚያጋጥማ ተግዳሮቶች ምንድን ናቸው? መፍትሄያቸውስ?የሚሉ ጥያቄዎችን ኢህአዴግ እያነሳ እንዳልሆነ፣ ድርጅቱ የተወጠረውእሳት በማጥፋትና የተቀን ተቀን አስተዳደራዊና ድርጅታዊ ችግሮችን በመፍታት እንደሆነ ድርጊቶቹ ጠቋሚዎች ናቸው። ።

በእኛ እምነት ሰፊው ህዝብና ሰፊው የፖለቲካ አቅም ያለው ማህበረሰብ ሳይቀር ይህን የመነገድ አማላካች ፍኖተ ካርታ እንዲዘጋጅ አይናቸውን ያሳረፉበትና ይህን የታሪክ ሸክምየጣሉት በአግ7 ላይ ይማከላል። ይህ ሰነድ በማባ ማዘጋጀት እንደ ድርጅት ማለፍ የማንችለው ድርጅታዊ ኃላፊነት ብቻ ሳይሆን የሀገር ኃላፊነት እዳ ሆኗል። ይህ ሰነድ ኃላፊት ከላያችን ላይ ለማውረድ በማህብእንደምናዘጋጀውተደርጎ ይወሰድ።

2. የጽሁፉ ደርዝ

አሁን ባለንበት ሁኔታ ይህንንውስብስብ፣ ጥልቅናዘርፈ ብዙ ችግሮችንና መፍትሄዎቻቸውን ያካተተ ፍኖተ ካርታለማዘጋጀት እንዲቀለን በሶስት እርከኖች ማከፈሉየተሻለ ነው።

የመጀመሪያውን እርከን“ማክከን” ከሚለውቃል ተወስዶ “የማክከኛ እርከን” እንበለው። ይህ እርከን ሰለላምና ሚጋጋት የሚሰፍንበት፤ ህግ የማክበርና አስተማኝ መንግሥታዊ አስተዳደር የሚሰፍንበት ወቅትነው። ይህ እርከን ለሀገር ህልውና ወሳኝ ወቅትነው።

ሁለተኛው እርከን “የዲሞክራሲ ተቋማትና ባህል ግንባታ እርከን” እንበለው። በዚህ እርከን ለዴሞክራሲያዊ ውድደር ወሳኝ በሆኑት ተቋማት፣ ተፎካካሪ ፓርቲዎች እና በፓርቲዎች መካከል የሚኖሩ ስምምነቶች ... ወዘተ ያካትታል፤

ሶስተኛው እርከን “ምርጫእና ድህረ ምርጫ” ሊባል ይችላል። ይህ እርከን ከምርጭው አፈፃፀምእና ከምርጭውበኋላ በሚኖሩ ሁኔታዎች ላይ ያተኮረ ይሆናል። ነፃና፣ ፍትሃዊ፤ ግልጽነትና ተአማኒነት ያለውምርጫማካሄድ እና በዚህ ሀቀኛነቱ በብዙሃኑ ተቀባይነት ባገኘ ምርጫየብዙሃኑን ድምጽ ያገኘው ፓርቲ (ፓርቲዎች)መንግሥታዊ ስልጣን ያለምንም ችግር የሚከብበትን፤ ፣ ቀጣይነት ያለው ሰላምና ሚጋጋት፣ ቀጣይነት ያለው ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መገንባት፣ ቀጣይነት ያለውልማትና ብልጽግና ማምጣትየሚቻልባቸውን መደላደሎችን ማጠናት የሚሞላከት ይሆናል።

2.1. የመጀመሪያውእርከን፡ ማህከን

ግባችን ሰላማዊና ዴሞክራሲያዊ መደላደል ላይ የተቀመጠአንድ ማህበረሰብ መመስረት እስከሆነ ድረስ የሰላም ማስፈንና የህግ የበላይነትማክበር ከሁሉም ነገሮች ቅድሚያየሚሰጠው ናቸው። ሰላም ከሌለ ሀገርየለም፤ ፖለቲካ የለም፤ የኢኮኖሚ ብልጽግና የለም። ስለ ምርጫፖለቲካ ከማ ጋገራችን በፊት ሰላምማስፈን እና የህግ የበላይነ ት ሚረጋገጥይኖርባቸዋል።

በግልም ይሁን በደቦ፤ ባለማወቅም ይሁን በእብሪት ህግን በእጃቸው ውስጥ ያስገቡ ግለሰቦችና ቡድኖች በበዙበት አገር ውስጥየተረጋጋ ምርጫማካሄድ አይቻልም።

በሀገራችን ከህግ ማዕቀፍ ውጭየሚነቀሳቀሱና መንቀሳቀስ የሚሹ በርካታ የፖለቲካ ኃይሎች የሚመሰረቱበት ሁኔታ ሞኖ የሚይካድ ነው። የህግ መያና ስልጣን የሌላቸው ግለሰቦች ተሰባስበው፣ በዘፈቀደ ከሳሾች፣ ፈራጆችና ቀጪዎች የሆኑበት ሁኔታ እየተስተዋለ ነው። የዘፈቀደ የጅምላ ፍርድእየተለመደ ነው።

ሰላምና ሚረጋጋት በሁሉምየሀገሪቱ ከፍሎች አለ ለማለት አያስደፍርም። በዚህ ጉዳይ ላይ የተሟላ ሚጃ በማቅረብ እውነ ታው በተጨበጭምን እንደሚሰጠል ማሰየት ተገቢ ቢሆንምችግሩ የጎላ ለመሆኑ ጥርጥር የለውም።

በሀገራችን ሰላምና ሚረጋጋት በሚደፍረሱ ሂደት ፖለቲካዊ የሆኑና ያልሆኑ ድርጅቶች ሞኛ ከሁሉምየጎላ ነው። መንግሥታዊ የአስተዳደር አካላትምበተለይ በኢህአዴግ ውስጥ የማኅውን ለውጥ የሚይደገፉ የአስተዳደር አካላት፣ ሕዝብን በተለያዩ ድርጊቶች በማሚር፤ ግልጽ የመብት ጥሰቶችን በሚፀምኟ መብቶችን ባለማክበር፣ እና የተለያዩ ማህበራዊና አሰተዳደራዊ ግልጋሎቶችን በመንፈግ ወይምበማስተጓጎል ለሰላምሚፍረስ አስተዋጽዖ ከሚድረግ ባሻገር በቀጥታእጃቸውን እያስገቡእንደሆነ ይታወቃል።

ለሰላምሚፍረሰ ሂደት መንግሥትና የፖለቲካ ድርጀቶች ሁለቱምተጠያቂዎች የሆኑበት ሁኔታ አለ። መንግሥት አሰተዳደራዊ አካልቱን እና የፀጥታ አካላቱን ጨምሮ ለሰላም ሚፈረስ የሚፍጠሩትን ሞኛ የተገነዘበ፣ የፖለቲካ ድርጅቶችም በሰላም ሚፍረስ ሂደት ተጠያቂነ ታቸውን የተገነዘቡበት የመገባባት ሂደት ሊኖር ይገባል።

በመንግሥት በኩል ለድርጅቶች እንቅሰቃሴ ሲባል መንግሥት ያሰፋውየፖለቲካ ምህዳር በተጨበጭየሚሉይ ነው። አሁን ባለውሀገራዊ የፖለቲካ ሁኔታ፣ የፖለቲካ ድርጅቶች ሰላማዊና ህጋዊ ከሆነ መንገድ ውጭ ህግን የጣሰ አሜን ያጣቀሰእንቅስቃሴ

እንዳያደርጉ ሁኔታዎችን ያመቻቸ ነው። በመንግሥት በኩል የተወሰዱ ምህዳሩን የሚሰፋት እርምጃዎች በፖለቲካ ድርጅቶች በኩል ኃላፊነት የሞላው የፖለቲካ እንቅስቃሴ እንዲያደርጉ የሚራልና የህግ ማዴታዎች የሚከልባቸውነው። ይህን ጉዳይ በተመሇከተ መንግሥትና የፖለቲካ ድርጅቶች በሚባ ተመካካረው መንግሥት የፖለቲካ ምህዳሩን በቀጣይነት የበለጠየሚያሰፋበትን፣ በመንግስታዊ አስተዳደር ውስጥ ይህን ምህዳር ለማስበብ የሚቀሳቀሱ አካላትን የሚቆጣጠርበትና ተጠያቂ የሚያደርግበትን የሥራ አፈጻጸምሥርዓት ለፖለቲካ ድርጅቶች በሚቋረብ ተቀባይነት እንዲኖረው ሚድረግ ይጠበቅበታል።

በሌላ በኩልም የተቃዋሚ ድርጅቶች ከመንግሥት ጋር ተስማምተውለሰላምና ሚጋጋት የድርሻቸውን እንደሚወጡ ውል መግባት ይኖርባቸዋል። ይህንም ውል ሕዝብ በሰፋት እንዲያውቀው፣ የሕዝብ ተጽእኖና አስተያየት ለውሉ ሁሉም ተገዥ እንዲሆኑ መሣሪያ የሚሆንበትን ዘዴ መቀየስ ያስፈልጋል። መንግሥትና የፖለቲካ ድርጅቶቹ በተቀናጀ መንገድ መሥራት የሚችሉበት አግባብሊኖር ይገባል።

ሰላምና ሚጋጋትን የሚያደፈርሱ ድርጊቶች በመንግሥትና በተቃዋሚ ፓርቲዎች ብቻ ሳይሆን በራሳቸውም ተቃዋሚየፖለቲካ ድርጅቶች ህግንና ስርዓትን በማክበርና እርስ በርሳቸው በሚቡበት አምባገሮ የሚከሰቱ መሆኑ ታውቆ የፖለቲካ ድርጀቶች ህግ በማክበርና እርስ በርሳቸው የሚፎራቸውን የሰለጠነ ግኝኙነት የሚያግዙተፈጻሚ ት ያለውስርዓትና ደንብሊኖራቸውይገባል።

አሁን አንዳንድ የፖለቲካ ኃይሎች የሚያሳዩት አዝማሚያ መቆም አለበት። ቡድኖችና ስብስቦች ከራሳቸውበሰተቀር "ሌሎች የፖለቲካ ኃይሎች ወደ ቀጠናችንድርሽ አይሉም' እያሉ የሚዘቱበትና በአጭር ጭምር ገደብ የሚኮሉባቸውን ቀጠናዎች መፍጠርህገ ወጥ ድርጊት መሆኑ ታውቆ በህግ የሚያስጠይቅ እንደሆነ የሚሞላከተው ሁሉ እንዲያውቅ መደረግ ይኖርበታል።

በአጠቃላይ ሰላምና ሚጋጋትን በተመሇከተ ችግሩን መቅረፍ የሚችሉ ተጨባጭ እርምጃዎች መውሰድ ተገቢነው። ወቅቱ የሽግግር መሆኑ ታውቆ፣ ሰላምና ሚጋጋትን ግቡ ያደረገ ስትራተጂ መንደፍ ያስፈልጋል። ይህ ስትራተጂ ካለንበት ወቅት አንስቶ ምርጫና ድህረ ምርጫወቅትን ግምት ወሰጥ ያስገባ፤ ሰላምን ሊያደፈርሱ የሚችሉ ችግሮችን በመዘርዘር እነዚህን ችግሮች መፍቻ ሊሆኑ የሚችሉ ተጨባጭመፍትሄዎችን ያስቀመጠመሆን ይኖርበታል።

ይህ ስትራተጂ ጊዚያዊ የሰላምና ሚጋጋት ችግሮችና ጭትሄዎቻቸውላይ ብቻ ሳይሆን የሀገራችንን ሰላምአደጋ ውስጥ የጣሉ ህገመንግስታዊ፣ መዋቅራዊና ተቋማዊ ጉዳዮችን በሙሉ በዝርዝርዝና በጥልቀት ፈትሾ ሜዘስ የሚሰጥ ሊሆን ይገባዋል። በሀገራችን የተወሰነ የሰላምና የሚጋጋትና የህግን የበላይነት የሚጋገጥ ሥራዎች ተሰረቶ፣ ምርጫውንምበተወሰነ ደረጀ ነጻና ፍታዊ አድርጎ ምርጫሚድረግ ይቻል ይሆናል። ነገር ግን ለሀገሪቱ ሰላምና ሚጋጋት መጥፋት ዋንኛ ምንጭ የሆኑትን ህገመንግስታዊ፣ መዋቅራዊና ተቋማዊ ችግሮች መቅረፍ ካልተቻለ ሜጨው ምርጫባላቀ ማንስት ሁከትና ብጥብጥበማላውሀገሪቱየሚያገረሽበት ምክንያት አይኖርም።

ሰላምንና ሚጋጋትን እያደፈረሱና ሊያደፈረሱየሚቹሉ ችግሮች ዝርዝር

ከፖለቲካዊውጋር ተያያዝነት ያላቸውችግሮች

ሀ) የብሄር ድርጅቶች የሜቆሰቅሷቸው ብሄር ተኮር ሕዝብ ለሕዝብ ሚጋጩች (ቋሚ ችግር)፣

ለ) የፖለቲካ ፓርቲ ደጋፊዎች የሚፈጥሯቸውግጭቶች፣

ሐ) መንግሥት የሕዝቡን ህገ መንግስታዊ መብቶች በመጣስየሚከሰቱ ችግሮች፣ በተለይ ለለውጡበጎ እይታየሌላቸውባለስልጣናት ሊፈጥሩት የሚቹቸውችግሮች፣

መ) መንግሥት ከፖለቲካ ድርጀቶች ጋር የሚባባቸውውዝግቦች ወደ ሕዝብ በመውረድ የሚፈጠሩ ግጭቶች፣

ሠ)ለውጡን የሜቃወሙ አካላት ሊፈጥሯቸው የሚቹቸው ሁካታዎችና ግጭቶች፣ በትንኮሳ፣ በአሻጥር፣ በግድያ አማካይነት፣

ረ) የኢትዮጵያን ሰላምና ሚጋጋት ከጥቅማቸውጋር የሚጋጨባቸውና ሰላሟን የሜይወዱ የውጭኃይሎች ሊፈጠሩት የሚቹሉት ችግሮች፣

ሸ) ኃላፊነት የሜይሰማቸው የሜድያ አካላት ሊፈጥሯቸው የሚቹቸው የፀጥታ ሜደፍረስ ችግሮች፣

ቀ)በአማጽ ትግል የተሳተፉ የፖለቲካ ድርጀቶች አባላትን በሚባ ሜልሶ ካለመቋቋም ጋር የተያያዙ ችግሮች፣

በ) የወያኔ መንግሥት በፖለቲካ ታማኝነታቸው ሙሪያ ያስታጠቃቸው ግለሰቦችና ቡድኖች ትጥቅ ባለመፍታታቸው የሚፈረስ ችግሮች (በተለይ በሁሉም ከተሞች),

ተ) መንግሥትኃላፊነቱን መወጣት ባለመቻሉ የሚፈጠሩ ችግሮች፣

ቸ) መንግሥት በሚጃ አስደገፎ ሊያቀርባቸው የሚቹሉ ሌሎች ፖለቲካዊ የጸጥታ ችግሮች

ከኢኮኖሚውጋር ተያያዝነት ያላቸውችግሮች

ሀ) ኢኮኖሚውባላበት ሚገጥ፣ ከውጭምንዛሪ፣ ከጥሬ እቃ አቅርቦት ጋር የተያይዙ የቢዝነስ መቀዛቀዝ፣ ከኢንቨስትመንት መቀነስ ከሠራተኛ ቅነሳና የሥራ ዋስትና ማጣት ጋር ተያይዞ የሚፈጠሩ ችግሮች፣

ለ) ከኑሮ ውድነት ጋር የተያያዙ ችግሮች፣

ሐ) ከኢፍትሃዊ የሀብት ከፍፍልና ከድህነት ጋር የተያዙ ችግሮች (ቋሚችግር)፣

መ) ከሥራ አጥነት ጋር የተያያዙ ችግሮች በተለይ ወጣቱን ተሰፋ የሚያስቆርጥ ሁኔታ መቀጠሉ፣

ሠ) ከደሞዝ ጭማሪ ከሠራተኞች መብት መከበር ጥያቄና ከሥራ ማቆም አድማ ጋር የተያያዙ ችግሮች፣

ረ) ማነበረሰብን ያላሳተፉና ያገለሉ ተጠቃሚቱን ያላረጋገጡየኢንቨስትመንትና የልማት ሥራዎች ጋር የተያያዙ ችግሮች፣ እና

ሰ) ሌሎች

ከማነበራዊና ከባህላዊ ጉዳዮች ጋር የተያያዙ ችግሮች

ሀ) ከሥራ አጥነትና ድህነት ጋር የተያያዙ የሌብነትና የዘረፋ ተግባራት መስፋፋት፣

ለ) ማነበራዊ ኃላፊነት የሌለውሁሉምበየግሉ የግል ጥቅማ ከማሰደድ ጋር ተያይዘው የሚመጡችግሮች፣

ሐ)ግለሰቦችና የፖለቲካ ድርጅቶች መካከል የሚፈጠሩ መነታረክሮች መጠላለፍ፣ ቅጥፈትና ክህደት የሞላቸውበሚሆኑ ምክንያት የሚፈጠሩ ቅራኔዎች፣

መ) የፖለቲካ ድርጅቶችና አባላቶቻቸው በሚጃና በእውነት ላይ ሳይሆን፣ በስማበለውና በሀሰት ላይ በተመሠረተ መካሰስ የበላይነት ለማግኘት የሚደርጉት ጥረት፣

ሠ) በምክንያትና በአመክኖ (ሎጂክ) ሳይሆን በስሜት መነዳትና መነዳት፣

ረ) ሰውን በሰውነቱ ሳይሆን በዘሩ በሚፈጅ የጭቁምወይምየሙዳት አመላካከትና ድርጊት መስፋፋት (ቋሚችግር)፣

ሸ) አደገኛ የሆኑ የሱስና ተያያዥነት ያላቸውችግሮች (በተለይምየ ጫት መስፋፋት)፣

ቀ) ማነበረሰቡየሞራል ኮምፓሱ የጠፋበት አጠቃላይ ሁኔታ ሚጠር፣ እና

በ) ሌሎች

ከላይ የተዘረዘሩትንና የተረሱትን ከሰላምና ሚጋጋት ጋር የተያያዙ ችግሮችን በተመላከተ መንግሥት፣ ተፎካካሪ የፖለቲካ ድርጅቶችና በሕዝብ ውስጥ ከፍተኛ ተጽዕኖ ማሳደር የሚችሉ የሲቪክ ተቋማት በጋራ መምከር የሚችሉበት፣ ችግሮቹንምበጋራ መቋቋም

የሚችሉበትን ለዚህ ሥራ ማሳካት አስፈላጊ የሆኑ ተግባራት የሚፈጽማቸውን የጋራ የሥራ ቡድኖች ሚደራጀት ይኖርባቸዋል።

ይህ ማለት የሽግግር ወቅት የሰላምና የሚጋጋት የጋራ ኮሚሽን፣ ወይምየጋራ ሚኒከላዊ እዝ የሚሰለ ነገር ማቆም ሊሆን ይችላል። አሁን ሀገሪቱ ባለችበት ሁኔታ ሰላምና ሚጋጋቱን የሚከፈን የህግ የበላይነትን የሚጋገጥ ኃላፊነት ለመንግሥት ብቻ የሚሰውሊሆን አይችልም። በተለይ አሁን በስልጣን ላይ ያለውለውጥ ለማምጣት እየጣረ ያለውመንግሥት በጠላትነት ሳይሆን በአጋርነት በሚታይበት ሁኔታ መንግሥት ሁሉንም ችግር ማፍታት እንደሚችል እያወቅን ሁሉን ነገር በመንግሥት ጫንቃ ላይ ብቻ ጭነን አያገባንም ማለት አንችልም። መንግሥትም የሀገሪቱን ችግሮች በሚሉ ያለሌሎች የፖለቲካ ድርጅቶችና የማህበረሰቡ ተሳትፎና ትብብር ለብቻው ሊፈታው እንደሚችል አውቆ በዚህ የሽግግር ወቅት የፖለቲካ ድርጅቶችንና ማህበረሰቡን በስፋት ያሳተፈ የሰላምና የሚጋጋት ህግ የማከበር ስትራተጂ ከሌሎች ጋር በጋራ ነድፎበሥራ መጥርነምይኖርበታል።

አንኳር የሆኑት የሰላምና ሚጋጋት እና ህግ የማከበር ችግሮች ምንድን ናቸውብሎ የማለየቱ ሥራ፣ እነዚህን ችግሮች ለመቋቋም መወሰድ ያለባቸውን እርምጃዎች፣ እርምጃዎችን ማስፈጸሚያ መሣሪያዎች ምን ይሆናሉ የሚሉ ጉዳዮችን በቀረበውሀሳብላይ አጠቃላይ መግባባት እስካለ ድረስ ወደፊት ማዘርዘር ይቻላል።

አንድ ነገር ግን ግልጽ ሚሆን ያለበት ጉዳይ ላይ አጽንዖት ማስጠት ያሻል። አሁን ያለው ሀገራዊ ሁኔታ ሳይሻሻል የሚቋጥለውምርጫቀን ተቆርጦለታልና በቀኑ ይደረጋል የሚል እምነት ሀገሪቱን ወደ ዴሞክራሲ ሳይሆን ወደ ላቀ ትርምስ ይሚሯታል። በዚህም ምክንያት ለሰላምና ሚጋጋትን የምንሰጠው ዋጋ የምርጫሰሌዳን ከማክበር እጅግ የበለጠ ሚሆን ይኖርበታል። የሰላምና ሚጋጋት ሞር እና የህግ የበላይነት ማክበር ሙታለፈ የሚችሉ የዴሞክራሲ ምርጫቅድመሁኔታዎች ናቸው። ከጸጥታና የህግ አካላትን፣ ኢህአዴግንና ሌሎችን የፖለቲካ ድርጅቶች በውክልና ያካተተ ከፖለቲካ ጋር ተያዥነት ያላቸውን የሰላምና ሚጋጋት ጉዳዮች የሚሻከትና ውሳኔ የሚሰጥእንዲሁምየሰላምና ሚጋጋት ዋስትና እስከሚሮር ድረስ የሜጫውን ምርጫእጣበተወሰኑ ወቅቶችየጊዜ ሰንጠረዝክላሳእያደረገ ውሳኔ የሚሰጥአካል ያስገልጋል።

2.2. ሁለተኛውእርከን ፡ የዴሞክራሲ ተቋማትና ባህል ግንባታ

ሰላምና ሚረጋጋትና የህግ የበላይነት ሞኖር የዴሞክራሲ ምርጫ ወሳኝ ቅድመ ሁኔታ እንደሆነ ሁሉ ምርጩን ነጻና ፍትሃዊ የሚያደርጉ የዴሞክራሲ ተቋማትና እንዲሁም የዳበረ ዴሞክራሲያዊ ባህል ሞኖር እንዲሁ ወሳኝ ቅድመሁኔታ ነው።

ሌላ ቦታ ሳንሄድ ከገዛ ሀገራችን ተሞክሮ ተነሰተን ምርጫ ነጻና ፍትሃዊ እንዲሆን የሚያደርጉ ዋንኛዎቹ ተቋማት እነማን እንደሆኑ ማወቅ ችለናል። ይህ እውቀት ሕዝብ ማክዋእትነት ከፍሎ የሸሞተውእውቀት በሚሆኑ የጥቂት ልሂቃን እውቀት ከሚሆን አልፎ የጎብረተሰብ እውቀት ሆኗል። የምርጫቦርድ፤ በመንግሥት እጅ ያለ ሚድያ፤ የዳኝነት ሥርዓት እና የፖሊስ፣ የደህንነትና የሞላላከያ አካላት ነጻና ገለልተኛ ሳይሆኑ ነጻና ፍትሃዊ ምርጫሚድረግ እንደማይቻል፣ በአንድ ተአምር ነጻና ፍትሃዊ ምርጫሚድረግ ቢቻል እንኳን የምርጩን ውጤት፤ በተለይ ተቃዋሚውካሸነፈ፤ ሚረጋገጥ እንደሚይቻል ለሀገራችን ዜጎች በሞሉ ግልጽ ሆኗል።

በሚሆኑምየተቋማት ግንባታስንል ከላይየጠቆምናቸውን ተቋማት ማለታችን ነው። በዚህ የሽግግር ወቅት እነዚህን ነጻ ተቋማት ግንባታ ጉዳይ ላይ መንግሥትና ተቃዋሚዎች በጥሞና መመካከርና መግባባት ላይ ሚድረስ ማቻል አለባቸው። ወደ ምርጫበሚመስደው የሽግግር ወቅት ሞሉ በሞሉ ነጻና ገለልተኛ ሆነ ውሊዋቀሩ የሚችሉት የትኞቹ ተቋማት ናቸው? የትኞቹ ተቋማት በሽግግሩ ወቅት ሞሉ በሞሉ ነጻና ገለልተኛ ሚሆን አይችሉም። ሞሉ በሞሉ ነጻና ገለልተኛ በአጭር ጊዜ ውስጥ ሚድረግ ካልተቻለ አይን ያወጣ ወገንተኛነታቸው ለመቆጣጠር ምን ሚድረግ ይችላል? የመነሰሉት ጥያቄዎች ተነሰተው ምላሽ ማግኘት አለባቸው።

ምርጫ ነጻና ገለልተኛ ፍትሃዊ የሚያደርጉ፣ ከተቋማት ውጭያሉ ነጥቦች ማሳት ይኖርባቸዋል።
የግል ሚዲያ ጉዳይ አንዱነው። የትኞቹ ሚድያዎች የግልናቸው፣ በተለይ በወያኔ ዘመን ፈቃድየተሰጣቸውሚድያዎች ለወያኔ ባላቸውታማኝነትተለክተውስለሆነ ፣ አንዳንዶቹም በራሱ የወያኔ ባለስልጣናት የገንዘብና ሌሎች ድጋፎች የተቋቋሙስለሆነ ምርጫ በማዛባት ሊጫወቱት የሚችሉት ሚና ማቅ የለበትም። በግል የቆማመከኢህአዴግ ጋርም ያልተሳሰሩ የሚድያ ተቋማትም በተመሳሳይ የምርጫ ፍትሃዊነት ለማዛባት ያላቸው አቅምማቅ የለበትም።

የመንግሥት ሃብትና ንብረት እንዲሁምአስተዳደራዊ መዋቅርንበማከቀም፤ ያለአግባብ የተሰበሰበ በኢህአዴግ ድርጅቶች እጅ ያለ ገንዘብ፣ ሃብትና ንብረት በማከቀም

የምርጫ ፍትሃዊነት ማዘባት ይቻላል። ሌሎችንምየምርጫ ነጻና ፍትሃዊ እንዳይሆን የሚያደረጉ ጫብጦችን ማዘርዘር ይገባል። ይህ ደግሞ ተፎካካሪዎችን ከዳያስፖራው የሚገኙትን የገንዝብ ድጋፍ የሚለክል ህግ አውጥቶ የሚፈጸምነው። ይህ እየተፈጸመ ያለው የኢህአዴግ የድርጅትና የቢዝነስ አቅም የተገነባው ከምዕራብና ከአረብ ማግስታት በትግሉ ወቅት በተገኘ ድጋፍ ሚሆኑ እየታውቀ፣ ህጋዊ የነበረን ማግሥት በማውታ በባንክና በንብረት ዘረፋ ላይ የተመሠረተ፣ ያለአግባብ ከማግሥትና ከሕዝብ ካዝና በብድር ሜልኩ ተወስዶ ተዘርፎ በቀረ ሀብት፣ ፍትሃዊ ባልሆነ ማንገድ ገበያውን በተቆጣጠረ የማግሥት ቀጥተኛ ድጋፍና ጥልቃ ገብነት የደለበ የቢዝነስ ኢምፓየር ይዞ ሚሆኑ ደግሞ የዳያስፖራውን ድጋፍ ማከልከል የበለጠ ኢፍትሃዊ ያደርገዋል። ሳንቲም የሌለው ተቃዋሚ ህገወጥ በሆነ ማንገድ የደለበ ሃብት ያለው ኢህአዴግ ማከል የሚደረግ ፍክክር ፍትሃዊ ሊሆን አይችልም። ሌሎችም ምርጫ ኢፍትሃዊ የሚያደርጉ ነጥቦችን ማዘርዘር ያስፈልጋል።

ሌላውከምርጫፍትሃዊነትና ዴምክራሲያዊ ማነበረሰብ ከማንባት ጋር ቀጥተኛ ትስስር ያለውነጥብ የዴሞክራሲያዊ ባህል ጉዳይ ነው። የዳበረ የዴሞክራሲ ባህል እንዲኖር ማድረግ በምኞት የሚያን ነገር አይደለም። ከአንድ ማነበረሰብ ሁለንተናዊ የኢኮኖሚያዊና ማነበራዊ እድገቶች ጋር የተሳሰረ ነው። ከትምህርት ማከፋፋት፣ ከሚጃ ስርጭት ማከፋፋት፣ የግለሰቦችን ሙረታዊ የኢኮኖሚ ማነበራዊ ፍላጎቶች ሞሟላት ከቻለ የልሞኩና የብልጽግና የእድገት ደረጃ ጋር የተሳሰረ ነው። ከፖለቲካ ሰዎች ምሁራዊና ባህላዊ እድገት፣ ከፖለቲካ ድርጀቶች ብስለትና ጥንካሬ ጋር የተሳሰረ ነው። በሚድያውበፍትህና በጸጥታና በሌሎች አካላት የሞያ ብቃትና ፕሮፌሽናሊዝምላይ የተማኅረተ ነው። ይህ ማለት ግን በሀገራችን ባለውየእድገት ደረጃ፣ የሰውኃይልና አቅም ዙሪያ ሊሰሩ የሚቹሉ ሌላውቢቀር ምርጫ ነጻና ፍትሃዊ እንዲሆን የሚያግዙ ማለስተኛ የባህል ለውጡች እንዲኖሩ ሚድረግ አይቻልምማለት አይደለም።

ሕዝብበጥሞና የሚያዳምጣቸውን ተቋማትና ለሕዝብየሚኮሚስልቶችንበማከቀምሙረታዊ የዴሞክራሲ ባህል ምን እንደሆነ ግንዝቤ ማክጨጥ ይቻላል። የፖለቲካ ድርጅቶች በማከላቸውየሚርን ግንኙነትና ፉክክር ስልጡንና ጨዋነት የተሞላ እንዲያደረጉ የሚያስችሉ ስልጡናዎች ሊሰጡይችላሉ። የሰለጠነ የፖለቲካ ፉክክርማለት ምን ማለት እንደሆነ ግልጽ ሚድረግ ይገባል። ለዚህ የሚዱ ውሎችና ስምማቶች የፖለቲካ ድርጀቶች እንዲስሞሞ እንዲፈራረሙ ይህን ጥሰውበሚኙላይ ሰለሚወሰድ እርምጃ ሊስማሙይችላሉ። ከሰለጠነ የዴሞክራሲ ባህል ባፈነገጠ መንገድ ለሚነቀሳቀሱ ኃይሎች ሚሚያ የሚሆን ህግ እስከሚውጣት ሜድ ይችላል። ይህን የማለውጉዳይ በኢህአዴግና

በተቃዋሚ ድርጅቶች መካከል በሚደረግ ውይይት በሚባባ ሊወቀጥና መግባባት ላይ ሊደረስበት ይገባል።

2.2.1. በሽግግሩ ወቅት በቀላሉ ነጻና ገለልተኛ ሊሆኑ የሚችሉ ተቋማት

ሀ) የመንግሥት የሚድያ ተቋማት

የመንግሥትን የሚድያ ተቋቋማትን ነጻና ገለልተኛ የሚድርጉ ሥራ በቀላሉ በሽግግሩ ወቅት መደረግ የሚቻል ነው። መንግሥትና የፖለቲካ ድርጀቶች ማሉ በማሉ የተስማማቻው በገለልተኞች በተሞላ ቦርድ ስር እንዲሰሩ ሚድረግ ነው። ቦርዱ ለገለልተኛ ነጻ ሚድያ መኖር መያውና አቅሙያልውን ሰውበሥራ አስኪያጅነት በሞም በቀላሉ ሊያከናውኑ የሚችለው ተግባር ነው። በሚድያው በኩል ያለው ችግር ተቋማቱን ነጻና ገለልተኛ ሚድረጉ ላይ ሳይሆን በዚህ ሚድያ ውስጥ ለዘጣት በአድርባይነት ሲያገለግሉ የነበሩትን ጋዜጠኞች የነጻና የገለልተኛ ጋዜጠኛነት ባህል ማላበስ ይሆናል። ይህን ችግር በጠንካራሥራ አስኪያጅ፣ በስልጠና፣ በሚዲያው ውስጥ በነበረው የአደግዳጊነት ባህል ያልተበከሉ አዳዲስ ጋዜጠኞችን በመቅጠር የሽግግሩን ወቅት ማለፍ ይቻላል። በተለይ ከምርጫው ጋር ግንኙነት ባላቸውጉዳዮች ዙሪያ የሚሰሩ ጋዜጠኞችን በገለልተኛነታቸውና በብቃታቸው እንዲሰሙ ሚድረግ የመጨትሄው አካል ሚሆን ይችላል። ከላይ ስለግል ሚድያ የተጠቀሰውን እዚሁ ማስታወስና መጨትሄ ማስጠት ይገባል።

ለ) የምርጫቦርድ

የምርጫቦርዱን ገለልተኛ የሚድርጉ ሥራ በቀላሉ በሽግግሩ ወቅት መደረግ የሚቻል ነው። መንግሥትና የፖለቲካ ድርጀቶች ማሉ በማሉ የተስማማቻው በገለልተኞች በተሞላ ቦርድ ስር እንዲሰሩ ሚድረግ ነው። ቦርዱ ለገለልተኛ የምርጫቦርድ መኖር የሚያስችል መያውና አቅሙ ያለውን ሰው በሥራአስኪያጅነት በሞም በቀላሉ ሊያከናውኑ የሚችለውተግባር ነው።

ሐ)የዳኝነት ሥርዓት

የፍትህ ሥርዓትን በምርጫው ወቅት በቀላሉ አሻሽሎ ነጻና ገለልተኛ አድርጎ መገንባት የሚይቻል ነው። ከባድ የሚያደረገው እንደሚድያው በቦርድ ሊተዳደር የሚቻል አለሚሆኑናሥራው በየአንዳንዱ ዳኛ ውሳኔ ላይ የተመሠረተ ሚሆኑ ነው። በሥርዓቱ ውስጥ ፍትህን በሚፈንገጥ የታወቁ ዳኞችን ተሃድሶ ወይም የለብለብ ስልጠና ሰጥቶ ነጻና ገለልተኛ ዳኞች ሚድረግአይችልም። ዳኞች ፍትህ የማዛባት

ሥርዓቱን በአደግዳጊነት ያገለገሉ ሚሆናቸው ብቻ ሳይሆን በታማኝነት እንጂ በችሎታ ስለሚይሚደቡ የአቅምም ችግር ያለባቸው ናቸው። ይህን ችግር ሞፍታት የሚቻለውበረጅምጊዜ ሂደትነው። ብቃት ያላቸውን ብሩህ አዕምሮ ያላቸውን ወጣቶች ጥራትና ልቀት ባለው የህግ የትምህርት ተቋማት በማሰልጠን የሚፈታ ችግር ነው። በዚህ የተነሳ የሽግግሩ ወቅት የፍትህ ተቋማት ማሻሻያዎች የሚጀሚበት እንጂ የሚያልቅበት ሊሆን አይችልም። ለተለዩ የህግ ጉዳዮች ብቻ የሚገለግሉ ከሀገር ወስጥና ከሀገር ወጭ የሚኙ የህግ ባላሞያዎች የሚሰተፉባቸው ኮሚሽኖች አማክይነት ሥራዎች ማሠራት ይቻላል። ከምርጫ ጋር ተያያዝኝነት ያላቸውን ማንቸውንም የፍትህ ጉዳዮች በሚበኛው ፍርድቤት ሳይሆን በልዩ የምርጫየ ፍትህ አካላት እንዲስተናገዱ ሞድረግ ብዙ ችግር የሞቋንስ ይሆናል።

ማመጣስታዊ የአሞጽ ሞተግበሪያ ተቋማት

የፖሊስ የደህንነትና የሞላላከያ ተቋማትን ነጻና ገለልተኛ የሚድረጉ ሥራእንደ የዳኝነት ሥርዓቱ ጊዜ ወሰጅነው። በጅምላ ሞከንኖችንና ወታደሮችን አባሮ በአዲስ ሞተካት አይቻልም። በተለይ ሰላምና ሚረጋጋት በማስፈን ማነኛውን የውጭጥቃት በሞላላከል ብቸኛውሀገራዊ ተቋምፖሊሱ ደህንነቱና ሞላላከያውበሆነበት ሀገር፣ ደርግ ሲወድቅ እንደተደረገውበጅምላ አፍርሶና አባሮ ሞቀሞጥ በተለይ ሀገራችን ባላችበት ሁኔታ ሊታሰብ አይገባውም። ከነ ድርጅታዊ ወገንተኛነቱምቢሆን የአሞጽ ማስፈጸሚያ ኃይሉ ብቸኛው የሰላምና የሚረጋጋት ዋስትና ነው። አሁን መንግሥት የጀሚውን ከላይ ከወያኔ ሥርዓት ጋር ቅርበት ያላቸውን ከፍተኛና ሞካከለኛ የጦር ሞካንኖች በሁሉምበታእየቀነሰ፣ ለተራውወታደርና ለሌሎች ባለማእረጎች ከሌሎች የፖለቲካ ድርጅቶች ጋር በሞተባበርና እውቅና ስልጠና እየተሰጠ፣ የሽግግር ወቅቱን ማላፍ ይቻላል። በተለይ ዝቀተኛ ሞካንኖችና ተራውወታደር ከወያኔ ጋር በነበረውተቃርኖ የወያኔ ታማኝ የነበረ ባለሚሆኑ በተወሰነ ትምህርትና ስልጠና የሽግግሩን ወቅት ለማለፍ የሚያስችል ገለልተኛ ቁሞ ማላበስ ይችላል። በደህንነትና በፖሊስና በሞላላከያው ውስጥ ያለው ለወያኔ በታማኝነት የሚደር ፍላጎት ከማና ጋር የተሳሰረ ስለሆነ በማና የተበከሉትን ሞካንኖች በማሳት ከማና ነጻ በሆኑ በሞተካት ችግሩን በማስኮምቢሆን ሞቅረፍ ይችላል። ከፍተኛ ማያዊ ብቃት ያላቸውን ከተቃዋሚውጋር ሲሰሩ የነበሩ ወይምነጻና ገለልተኛ የጦር ሞካንኖችን፣ ከቀድሞ የኢትዮጵያ ፖሊስ ደህንነትና ሠራዊት የተረፉትን፣ እድሚያቸውያልገፋና ከፍተኛ ብቃት ያላቸውን ሞካንኖች የማሰተፉ ጉዳይ የሁሉንም የአሞጽ ተቋማት ገለልተኛ ለሞድረግ የሚያግዝ ይሆናል።

3. ሦስተኛ እርከን ፡ ምርጫእና ድህረ ከምርጫ

ሀ) በምርጫወቅት

የምርጫ ፉክክርና ምርጫ ሰላምና ሚጋጋት የህግ የበላይነት በሌለበት ሁኔታ የሚደረግ በሚሆኑ የሰላምና ሚጋጋት ጉዳይ በዚህ የሽግግር እርከንምትልቅ ቦታ የሚሰጡውነው። በምርጫየፉክክር ወቅት የሰላምና የሚጋጋት ዋስትና ይሆናሉ ተብሎ የታሙባቸውና በሁሉምየፖለቲካ አካላት ስምምነት የተደረሰባቸውአቋሞች ውሳኔዎችና ተግባራት በቀጣይነት ተፈጻሚ መሆናቸው ሚገጥ አለበት። የመንግሥታዊ ተቋማት ገለልተኛነት በግልጽ የሚታይበት ሁኔታ ሚፈጠር ይኖርበታል።

ምርጫ ነጻና ፍትሃዊ የሚያደረጉ ማናቸውንምተግባራት ሞኒተር ለማድረግ የተመሠረቱ አካላት ከሙቼውምበላይነቅተውተግተውየሚሠሩበት እና በፖለቲካ ድርጅቶች መካከል የሚሰሩን መሰሶችና ውዝግቦች አይቶ ቀልጣፋ ውሳኔ ለማስጠት ቀደምተበሎ የተቋቋሙ አካላት በትጋት የሚሠሩበት ወቅት መሆን ይኖርበታል።

የፖለቲካ ድርጀቶች ውድድርን በተመለከተ የገቡበትን የዴሞክራሲያዊ ውድድር ስምምነቶች ማክበራቸውለዚህ ተግባር በተቋቋመውአካል የሚፈተሽበት፣ በሕዝቡ ውስጥ እንዲስፋፋ የተፈለገውየዴሞክራሲ ባህል ግንባታ ሁሉንምተቋማት በማከናወንተጠናክሮ የሚቀጥልበት ምዕራፍ ነው። ከዚህ ጋር ተያይዞ ለሰላምና ሚጋጋት ትልልቅ ችግሮች ሊሆኑ ይችላሉ በተባሉት ጉዳዮች ላይ ለመነሌየህገመንግሥት፣ አስተዳደር፣ የዘር ፖለቲካ፣ የፓርላማአወቃቀር ጉዳዮች ዙሪያ ሚፈትሄ የሚሻቱ ጉዳይ ተጠናክሮ መቀጠል ይኖርበታል። ሌሎችምለሰላምና ለሚጋጋት አስፈላጊ የሆኑ ማነበራዊና ኢኮኖሚያዊ አስተዳደራዊ ተግባራት ሳይረግቡበተጠናከረ መንገድ መቀጠላቸውን ሚገገጥነው።
ለሁሉም የሰላምና ሚጋጋት ወሳኝነት ባላቸው በግልጽ በተለዩ ጉዳዮች ላይ ሁሉም የፖለቲካ ድርጅቶች አስቀድሞው የገቡበትን ስምምነት በቁርጠኝነት ማክበር መቻል የሚጮርባቸው ወቅት ነው። ሁሉንም ስምምነቶች በበላይነት እንዲመላከቱ (ሞኒተር) እንዲያደረጉ የተቋቋሙአካላት እንቅስቃሴያቸውን በግልጽነት ለሕዝብ በማቅረብ የሕዝብ ተጽእኖ ፈጣሪነትን በማከናወም ጥፋተኞችን ከማሰጽ አንስቶ የስምምነቶቹን ደንቦችና ህጎች ተከተሎ ቅጣት የሚከይኑበት አሠራር ተጠናክሮ መቀጠል የሚጮርበት ወቅትነው።

የምርጫየፉክክር ሂደት ብቻ ሳይሆን ምርጫውን በከፍተኛ ክህሎት፣ ብቃትና ስሉጥነት መምራት ከምርጫተአሚነት ጋር የተያያዘ ስለሆነ የምርጫቦርድን ገለልተኛ ሚድረግ

ብቻ ሳይሆን ብቃት ያለው ሚሆኑ ሚረጋገጥ የዚህ ወቅት ሥራ ነው። የዚህ ሥራ ብቃት በግብዓት፣ በሚከቀሙው የሰለጠነ የሰውሃይል፣ ወዘተ የሚለጽ ነው። ለዚህ ተግባር የሚያን ገንዘብ በቀላሉ ከውጭመንግሥታት የሚኝ ይሆናል።

የሚዲያ አጠቃቀም ሌላው አጨቃጫቂ ጉዳይ ስለሚያን የመንግስትን ሚድያ ብቻ ሳይሆን የግል ሚድያዎችን በማከቀም ጉዳይ ላይ ግለጽ ስምምነት ሊኖር ይገባዋል። ከድርጅቶች ጋር የተቆራኙ የሚድያ አካላት ወገንተኛ በሆነ መንገድ የሚሰሩ ከሆነ ከገል ሚድያጋር ቁርኝት በሌላቸው ድርጅቶች ላይ ሊያስከትል የሚችለውን ማከፋት ካሁኑ አጠኖ የጋራ ሚዚትሄ መሻት ያስፈለጋል።

ሌላው በፖለቲካ ድርጅቶች ማካከል ውዝግብ የሚፈጥረው ጉዳይ የሚራጮች ምዝገባና የሚራጮች ማዘገብና የሚራጬት ሞታወቂያ ከማገኘት ጋር የተያያዘ ነው። ይህንንም በብቃት በጊዜ ግልጽና ፍትሃዊ በሆነ በት ሁኔታ ማከናወኑ የሚረጋገጠውበዚህ የሽግግር ምእራፍ ነው። ይህ ጉዳይ ከሰላምና ሚረጋጋት ጋር ብቻ ሳይሆን ከፍትሃዊ ምርጫሞደረግ ጋር የተያያዘ ሰለሆነ አፈጻጸሙግልጽ፣ በጥራትና በብቃት በጊዜ የሚከናወንበትን ሁኔታ ማፍጠር ያስፈልጋል።

ከምርጭውቀን ጋር ተያያዘ በፖለቲካ ድርጅቶች በመንግሥት አካላት፣ በሚራጬሕዝብና በጠቅላላውማነበረሰቡ ወስጥ የሚሠራ ከሰላምና ሚረጋጋት ከህግ ማከከበር፣ ምርጭውን ፍትሃዊ ከሚድረግ ጋር የተያያዙ ሥራዎች ለጥቃቅን ጉዳዮች ሳይቀር ትኩረት በሰጠ መንገድ ታቅደውሚጸምያለባቸውጉዳዮች ናቸው። የምርጭውቅድመዝግጅት የተሟለ ለሚድረግ ከበቂ የማከፈፀም አቅም ጋር ሊከናወን ይገባዋል። የዚህ ሥራ ዝርዝር፣ የተለያዩ አካላት የሥራ ድርሻ፣ የማሠራት ብቃት ይህን ሞኒተር የሚያደርግ አካል መኖርና የዚህ አካል ብቃት ቀድሞውሚረጋጥ ያለባቸውተግባራት ናቸው።

የምርጬ ጣቢያዎች ጉዳይ፣ ለሚራጬ ሚዕከል ሚሆናቸው፣ የሚራጮችን መገላታትና ረጃጅም ሰልፎችን በማከቀረት፣ በምርጬ ጣቢያ ሊኖር የሚችልን ግራ መጋባት ለማከቀረት፣ በድምጽ ማከጬሳጣን ብዛት፣ ምርጬምልክት ሚድረጊያ ከፍሎች ብዛት፣ በምርጬወረቀት ግልጽነት፣ ከሚራጬቁጥር ጋር የሚሞከን የምርጬወረቀት ሞኖሩን የሚረጋጥ፣ ከምርጬበፊት ኮሮጆዎች ባዶ ሚሆናቸውን፣ ከምርጬበኋላ ያለምንም ጥርጣሬ የሚቆጠሩበትን፣ የሚጓዙበትን ሁኔታ ማፍጠር፣ የሁሉንምየፖለቲካ ድርጀቶች ተሳተፎ ስምምነት ባገኘ ሜልኩ በጥራትና በብቃት ማከናወን አለበት። የምርጬውጤት አገላለጽ በተማሳሳይ ከውሸንብር የጠራ ቀልጣፋ፣ ከምርጬጋር የተያያዙ የፖለቲካ ድርጅቶችን ውዝግብ አዳምኮ ፈጣንና ገሸ ውሳኔ ማከጠት የሚችል፣ በፖለቲካ ፓርቲዎች

ስምማ ት የ ተቋቋመልዩ ፍር ድ ቤት ሞኖሩ ከ ምር ጫበ ፊትም ሥራውን እ የ ተለ ማመደ መማካቱ ለ ሰላ ምና ሚ ፓ ፓ ት ለ ፍትሃ ዊነ ት ትልቅ አ ስ ተዋጽኦ አ ለው።

ለ)ከ ምር ጫፓ ር የ ተ ያ ዙ ድህ ረ ምር ጫ ጉ ዳ ዮ ች

በ ድህ ረ ምር ጫ ለ ሚ ሞ ካ ው ሰ ላ ም ወ ይ ም ሁ ካ ታ ኃ ላ ፊ ነ ቱ በ ዋ ኛ ነ ት የ ሚ ወ ድ ቀ ው በ ፖ ለ ቲ ካ ድ ር ጅ ቶ ች ጭ ን ቃ ላ ይ ነ ው። የ ምር ጭ ን ውጤ ት በ ጸ ፓ መ ቀ በ ል፣ ከ ምር ጫፓ ር የ ተ ነ ሱ ው ዝ ግ ቦ ች ን እ ን ዲ ዳ ኝ ሁ ሉ ም ድ ር ጅ ቶ ች ተ ስ ማ ም ተ ው ያ ቆ መ ት ን ል ዩ ፍ ር ድ ቤ ት ው ሳ ኔ በ ጸ ፓ መ ቀ በ ል፣ ታ ማ ኝ ነ ት ያ ላ ቸ ው ና ነ ጻ ና ገ ለ ል ተ ኛ ነ ታ ቸ ው ን ያ ስ ማ ከ ሩ፣ ሁ ሉ ም ፓ ር ቲ ዎ ች የ ተ ስ ማ ም ጣ ቸ ው ን አ ለ ም አ ቀ ፍ የ ምር ጫ ሚ ተ ሪ ን ግ ቡ ድ ኖ ች ን ሪ ፖ ር ት በ ጸ ፓ መ ቀ በ ል የ ማ ሰ ሉ ት ን አ ሰ ቀ ድ ሞ በ ማ ስ ማ ም ት ማ ና ወ ን የ ሚ ቸ ል ነ ው። ሁ ሉ ም በ ምር ጫ በ ድ ል አ ድ ራ ጊ ነ ት ብ ቻ መ ወ ጣ ት ን ት ኩ ረ ት አ ድ ር ጎ ማ ሥ ራ ት ን ብ ቻ ሳ ይ ሆ ን ሽ ነ ፈ ት ም ቢ ማ ካ በ ዴ ሞ ክ ራ ሲ ያ ዊ ባ ህ ል ና ተ ቋ ማ ት ግ ን ባ ታ ዙ ሪ ያ ተ ጨ በ ጭ ውጤ ቶ ች እ ስ ከ ተ ገ ኙ ድ ረ ስ ይ ህ ን ን ም እ ን ደ ት ል ቅ ሀ ገ ራ ዊ ና ሕ ዘ ባ ዊ ድ ል ቆ ጥ ሮ ድ ር ጀ ት ን አ ባ ላ ት ን ደ ፓ ፊ ዎ ች ን የ ሞ ጽ ና ና ት ቁ ር ጠ ኛ ነ ት ሊ ኖ ራ ቸ ው ይ ገ ባ ል። አ ሁ ን ሀ ገ ሪ ቱ ባ ላ ች በ ት ሁ ኔ ታ የ ምር ጭ ው ሂ ደ ት ሃ ቀ ኛ ነ ት ና ፍ ት ሃ ዊ ነ ት እ ን ጂ ውጤ ቱ ሀ ገ ራ ዊ እ ር ባ ና ው ዝ ቅ ተ ኛ ሚ ሆ ኑ ን ሁ ሉ ም የ ፖ ለ ቲ ካ ድ ር ጅ ቶ ች የ ሚ ገ ባ ቡ በ ት ጉ ዳ ይ ሊ ሆ ን ይ ገ ባ ዋ ል።

ሐ) ከ ምር ጫፓ ር በ ቀ ጥ ታ ያ ል ተ ያ ያ ዙ የ ምር ጭ ው ን ሂ ደ ት ና የ ድህ ረ ምር ጫ ም ዕ ራ ፉ ን ክ ፉ ኛ የ ሚ ፈ ታ ተ ኑ ተ ግ ዳ ረ ቶ ች።
ከ ዚ ህ በ ላ ይ በ ነ በ ሩ ት ገ ጾ ች በ ማ ሉ የ ቀ ረ ቡ ት ነ ጥ ቦ ች ሜ ጨ ው ን ምር ጭ ህ ከ ዚ ህ ምር ጫፓ ር ሊ ያ ያ ዙ የ ሚ ቹ ሉ ፈ ተ ና ዎ ች ን ና ተ ግ ዳ ረ ቶ ች ን ሚ ፈ ት ሽ ነ በ ር። ከ ምር ጫፓ ር ተ ያ ያ ዝ ነ ት ያ ላ ቸ ው ን የ ሰ ላ ም ና የ ሚ ፓ ፓ ት፣ የ ህ ግ ማ ስ ከ በ ር ሥ ራ ዎ ች ን፣ ምር ጭ ነ ጻ ና ፍ ት ሃ ዊ ለ ማ ድ ረ ግ ሊ ገ ጠ ሙ የ ሚ ቹ ሉ ፈ ተ ና ዎ ች ን ና ሊ ቃ ለ ሉ በ ት የ ሚ ቹ ሉ በ ት ን አ ግ ባ ብ በ ጥ ቅ ሉ ተ ሜ ል ክ ተ ና ል። ይ ሁ ን ና በ ኢ ት ዮ ጵ ያ ሰ ላ ም ና ሚ ፓ ፓ ት በ ቋ ሚ ት ለ ሚ ፓ ገ ጥ፣ እ የ ተ ጠ ና ከ ረ ሜ ድ የ ሚ ቹ ሉ የ ዴ ሞ ክ ራ ሲ ተ ቋ ማ ት ና የ ዳ በ ረ ባ ህ ል ና ማ ነ በ ረ ሰ ብ ግ ን ባ ታ ለ ማ ጣ ካ ት ዋ ን ኛ ዎ ቹ ፈ ተ ና ዎ ች ያ ሉ ት ተ ዓ ሚ ን ምር ጫ ከ ሜ ድ ረ ግ የ ዘ ለ ለ ጉ ዳ ይ ሚ ሆ ኑ ን ሳ ን ጠ ቅ ስ ማ ላ ፍ አ ን ች ል ም።

ኢ ት ዮ ጵ ያ ሙ ረ ታ ዊ የ ሆ ኑ ህ ገ ማ ግ ስ ታ ዊ፣ ሞ ቅ ራ ዊ፣ አ ስ ተ ዳ ደ ራ ዊ፣ ኢ ኮ ኖ ሚ ያ ዊ ና ማ ነ በ ራ ዊ ች ግ ሮ ች ያ ሉ ባ ት ሀ ገ ር ና ት። ኢ ኮ ኖ ሚ ያ ዊ ና ማ ነ በ ራ ዊ ች ግ ሮ ቿ ጥ ል ቅ ና ው ስ ብ ስ ብ ቢ ሆ ን ም ከ ፖ ለ ቲ ካ ች ግ ሮ ቿ ጋ ር ሲ ወ ዳ ደ ሩ ሁ ለ ተ ኛ ደ ረ ጃ ላ ይ የ ሚ ቃ ጣ ኩ ና ቸ ው። ኢ ት ዮ ጵ ያ ሰ ላ ም ና ሚ ፓ ት እ ን ዳ ይ ኖ ራ ት፣ ፊ ቷ ን ወ ደ ል ማ ት በ ማ ዞ ር ማ ነ በ ራ ዊ ና ኢ ኮ ኖ ሚ ያ ዊ ች ግ ሮ ቿ ን እ ን ዳ ት ፈ ታ ት ል ቅ እ ን ቅ ፋ ት የ ሆ ነ ው የ ፖ ለ ቲ ካ ች ግ ሯ ነ ው። ይ ህ

የፖለቲካ ችግር በዋንኛነት የሚቋቋሙውያኔ በ1987 አምበኢትዮጵያ ህገ መንግሥት ስም የድርጅቱን ፕሮግራምየሀገሪቱ ህገ መንግሥትእንዲሆን ከሚድረጉ ጋር ተያይዞ የሚነ ችግር ነው። ዛሬ የሀገሪቱ አሰፈሪ የሰላምና የሚታጋት ችግሮች፣ ሀገሪቱ አንድነቷን ጠብቃ ሜዷን አጢያያቂ ያደረጉት ችግሮች የሚቋዱት ከዚህ ህገ መንግሥት ነው። የትኞቹ የህገ መንግሥት አንቀጾች ለተፈጠሩት ችግሮች ቀጥተኛ ወይም ተዘዋዋሪ አንደምታ አላቸውየሚለውን በዘርዝር ማቅረብየሚያስፈልግ ነው።

ይህን ሳናደርግምህገ መንግስቱ ያስከተላቸውን ተጨባጭችግሮች ማስቀጥይችላል።

- የሀገር አንድነትን ከፍትኛ አደጋ ላይየጣለ፤
- በተለያዩ ብሄረስቦች መሃል የሚያቋርጥ ግጭት በመፍጠር ላይ ያለ፣
- ለረጅም ዘመን አብሮ የኖሩ ማነበረስቦችን በሚፋፈል፣ አንዱ በሌላው ከዘር ማጥፋት ያልተናነሰ የዘር ማጽዳት ሰራ እንዲሰራ ማነበራዊ ስነልቦናዊ ለምሜት ያመቻቸ፣
- ለስሙበቋንቋ ይባል እንጂ በዘር ላይ የተማከረተ በማነበረሰቦች መካከል መቻቻል እንዳይኖር፣ አደገኛ ፖለቲካና አስተዳደራዊ ወታደራዊ አደረጃጀት፣
- የዜጎችን ሳይሆን የብሄሮችን መብት በማስቀደም ማዕረታዊ የሆኑ የግለሰቦች መብቶችን በቡድን መብት ስም በሚገጥ፣ ዜጎች ዘራቸው እየተሚሚ በሚኖሩበት ከባቢ በፖለቲካ በኢኮኖሚ በማህበራዊ ዘረፎች ተሳትፏቸውን በማደብ ማገለል፣
- በብሄር ስም ግን በዘር የተደራጀ፣ በዴሞክራሲያዊ ምርጫ ሳይሆን በፖለቲካ ወገንተኛነት እየተሚጠየተሞላ የፌዳራል ፓርላማመቋቋም
- ለሀገሪቱ ጥቅሙምን እንደሆነ በውል ያልተፈተሸ ወያኔን ለዘላለሙማነገስን ስሌት ውሰጥ ያስገባ መላው የሀገሪቱ ሕዝብ ቀጥተኛ ድምጽ ከሚሰጡው በፕሬዚደንት የሚሮራ የፖለቲካ ሥርዓት ይልቅ በጥቂት ፓርቲዎች ተወካዮች የሚሮጥበጠቅላይ ሚኒቴር የሚሮራየፖለቲካ ሥርዓት ማዘርጋት፣
- የመንግሥት ስልጣን ለመያዝ ከ50 በመቶ በላይየአንድየፓርላማመቀመጫመገኘት በቂ ያደረገ የመንግሥት ስልጣን አያያዝ ስርአት፣ በተመጣጠነ ውክልና ከተዋቀረ የፓርላማ ሥርዓት ላይ የቆመየስልጣን አያያዝ ጋር ሳያነጻጽሩ በተግባር ማዋል፣
- የክልሎችን ስልጣን ከፌደራል መንግስቱ ስልጣን አንዳንዴም በላይ ያደረጉ ህጎች በመጋንገግ የሀገርን አንድነት፣ የግለሰቦችንና የማህበረሰቦችን ህጋዊ

ሞብቶች ለሞከላልከል የፌደራል መንግስቱ በክልሎች ጣልቃ መግባት የሚችልበትን ሁኔታ የፈጠረ

- በሀገሪቱ ወስጥ በሹቸውም መንገድ ተግባራዊ ሚሆን የሚይችል፣ ከሀገሪቱ ታሪክና ከሀገሪቱ አፈጠጠር ጋር ግንኙነት የሌለው ከሌሎች ሀገሮች በተውሰ የሞከለብሄሮች የማንጠል ሞብት የሰጠ፣ የተለያዩ ክልል ሕዝቦች በማንጠል ቀቢጸ ተሰፋ እየሞላሉ፣ ሰለሀገርና ስለፌደራል መንግስቱ እንዳይጩቁ በንቃት እንዳይሳተፉ በአያገባኝም ስሜት እንዲያዩና፣ ጥቂቶች ብቻ የሞእከላዊ መንግሥት ፈልጭቆራጭና የፌደራል ሃብት ባለቤቶች የሆኑበትን ሁኔታ የፈጠረ
- የፌዴራሉ ጄኦግራፋዊ አወቃቀር የተቀላጠፈ አካባቢና ሕዝባዊ አስተዳደርን፣ ባህላዊና ታሪካዊ እንዲሁምየሀገር አንድነት አጥጥሞእንዳይሄድ ሆኖ የተሰራ-የሌሎች ተሞሳሳይ ሀገሮችን በተለይ የአፍሪካ ሀገሮችን ልምድ በጥልቀት ያልተሞላከተ
- የሀገር ፖለቲካ እራሱን የቻለ ዓለም እስከ አሁን ባካበተችው የመንግሥትና የፖለቲካ ሥራዓትና ዕውቀት ሳይሆን የክልል ፖለቲካ ድምር ሆኖ ሞቀሩ
- የፓርቲዎች አደረጃጀት መሞዘኛዎች ልቅነትና ብዛት፣ በእውነተኛ የዴሞክራሲያዊ ምርጫ በተለያዩ ምክንያቶች ለተደራጁ በሞዎች ለሞቆጡሩ ድርጅቶች የህዝብ ድምጽ ሊከፋፋፍል የሞቹልበትን እድል ክፍት ያደረገ ነው። ይህ ሃቅ፣ ነጻና ፍትሃዊ ምርጫ ተደርጎ ም አንድ ድርጅት ወይም የተወሰኑ ድርጅቶች ተቀናጀተውየአብዛኛውየፓርላማወንበር ባላቤት/ባላቤቶች በሚሆን መንግስት መሞከረት የሚያችሉበትን ሁኔታ ያሞቻቸ ነው፤ ኢህአዴግ ብቸኛው ድርጅት በነበረበት ወቅትና የምርጫውጩትን እንዳሻው በሞቆጣጠርበት ወቅት ይህን የፓርቲዎች ሞብዛት ችግር ለራሱ የሚከቅሞው ሚሆኑን በሚዳት የተቃዋሚውን ድምጽ ለሞከፋፋል የፓርቲዎችን ሞብዛት ልቅ ያደረገ ህግ በስራ ላይ እንዲውል አድርጓል። ፓርቲዎችን በሞከፋፍል ማብዛት ዋና ስራውነበር። ይህ ችግር የፓረቲዎች አደረጃጀት ጉዳይ ከሰላምና ሚጋጋት ከተረጋጋ ዴሞክራሲያዊ ሜህበረሰብ ግንባታ ጋር በቀጥታ ተያኝነት ያለውበሚሆኑ ሊፈተሽ የሚባነው። በፓርቲዎች ሞብዛትና የሚራጨድሞጽ ሞከፋፈል ችግር የሜጨረው በፌደራል ደረጃ ብቻ ሳይሆን በየክልሉምጩሚ ሚሆኑ ሞታወቅ ይኖርበታል።
- ሌላውበሚባ ሊጤን የሚባውጉዳይ የፌደራል መንግስቱን ያሸነፈውድርጅት በሁሉምባህርይውበአንዳንድ ክልሎች ከተሞነረተውየክልል መንግስት የተለየና የሚጥጥም ሲሆን ሊፈጠር የሞቹል ችግር ነው። ኢህአዴግ ብቸኛው የፌደራሉ መንግስትና ከልሎችም ከርሱ የግንባር ድርጅቶች ቁጥጥር አይወጣም ብሎ ባሰበብት ወቅት ችግር አልነበረውም። ዴሞክራሲያዊ ምርጫግን በከልሎችና

በፌደራል መንግስቱ መሃከል ፍጥጫየ ሚፈጥር ውጤት ሊያመጣእንደሚቻል መታወቅ አለበት፣ በተልይ ወያኔ አርቆ ከማሰብ አለመቻል ወይም ሆን ብሎ በየክልሉ እስከጥረሱ ያስታጠቀውየክልል ልዩ ሃይልና ሌሎችንም ታጣቂዎች ግምት ውስጥ ስናሰገባ ችግሩ ምን ያህል የከፋ እንደሚሆን መገመት አያስቸገረም፡ አሁን ባለንበት ወቅት እንኪን በፌደራል መንግስቱና በትግራይ ክልል መሃከል ያለው መሳሳብ ሜጨውን ዘመን ጠቋሚነ ው፡

ከዚህ በላይ ለናመኛ የተጠቀሱ ከህገመንግስቱ የመነጩችግሮች በሚባ ተጠንተው ባስቸኳይ እርማት ካልተደረገባቸው፣ እንደምንም ተብሎ የሚቋጥለውን ምርጫ መላፍ ቢቻልም እንኳ በድህረ ምርጫሀገሪቱን በከፍተኛ ደረጃ፣ ሰላሟን የሚያናጉ ጭብጦች ሚሆናቸው የሚይቀር ነ ው፡ የሀገራችንን ወቅታዊ ሁኔታ በደንብ ለተመለከተ ከዚህ በላይ የዘረዘርናቸው ከህገመንግስቱ ጋር የተያያዙ ከፍተኛ ቀውስ ፈጣሪ ጉዳዮች ሳይፈቱ ሰላማዊና ፍትሃዊ ምርጫሚድረግ፣ በምርጫውሳኔ ላይየቆመየተረጋጋ መንግሥት ሚፈጠር ይችላል ወይ የሚል ጥያቄ የሚያስነሳ ነ ው፡ እነዚህ ጉዳዮች ከሌሎች ቀደም ብለን ካነሳናቸው ከምርጫጋር የተያያዙ ጉዳዮች ለይተን ያቀረብንበት ምክንያት እነዚህ ጉዳዮች ከምርጫጋር እንደተያያዙት፣ በፖለቲካ ድርጅቶች አቅምየሚቃለሉ፣ ሳይሆን ጉዳዮቹን በጥልቀት ማጥናት የሚችሉ መዋተኞች የሚያጠኗቸውና መፍትሄዎቻቸውን ማከቆም የሚባቸው ጉዳዮች ስለሆኑ ነ ው፡ እነዚህ ጉዳዮች የሃገሪቱ ሚጻኢ እድል በሚወሰን ቁልፍ ስለሆኑ የማጥናቱና መፍትሄ የማከቆሙተግባር ለነገ ሚደር የሚይችል ነ ው፡ **በጥናቱና ውጤቱ ላይምተማክሮቶ ሀዝቡን የፖለቲካ ድርጅቶችን በስፋት ያሳተፈ ውሳኔ እንዲወሰን በሚድርግ ችግሮቹን ለመቃለል መነቀሳቀስ ለነገ ሚደር የሚይችል ስራ ነ ው፡**